

Náplň kurzu

PhDr.Jana Mottlová, Ph.D.

Probační a mediační služba ČR

Zřízení, organizaci a činnost upravuje Zákon o probační a mediační službě č. 257/2000 Sb. s účinností od 1.1.2001.

(1) Úkoly Probační a mediační služby plní v rámci jejích středisek v pracovním poměru zaměstnanci státu ve funkcích úředníků nebo asistentů Probační a mediační služby. Pracovní poměr úředníků a asistentů Probační a mediační služby se řídí zákoníkem práce , pokud tento zákon nestanoví jinak.

(2) Úředník Probační a mediační služby musí být bezúhonný a způsobilý k právním úkonům a musí mít vysokoškolské vzdělání v oblasti společenskovední získané ukončením studia v magisterském studijním programu a odbornou zkoušku, kterou mu středisko umožní vykonat po absolvování základního kvalifikačního vzdělání pro úředníky Probační a mediační služby.

(3) Asistentem Probační a mediační služby se může stát bezúhonná fyzická osoba starší 21 let, která je způsobilá k právním úkonům a získala středoškolské vzdělání v oblasti společenskovední.

(4) Úředníci a asistenti jsou povinni se dále vzdělávat a prohlubovat si své odborné znalosti.

(5) Rozsah a obsah kvalifikačního vzdělávání a odborné zkoušky pro úředníky a obsah specializačního kursu pro asistenty Probační a mediační služby stanoví Statut Probační a mediační služby.

Alternativní řešení trestních věcí

Možnosti praktického uplatnění jednotlivých forem alternativního řešení trestních věcí jsou v České republice, stejně jako ve všech ostatních zemích, limitovány právním rámcem, v němž se musí pohybovat.

Hlavním smyslem alternativních způsobů řešení trestních věcí je přiměřená reakce na spáchaný trestný čin a odstranění konfliktního stavu spojeného s tímto činem po objasnění jeho příčin.

Při uplatňování alternativních způsobů řešení trestních věcí jde zejména o vypořádání vzájemných vztahů mezi obviněným, poškozeným a osobami z jejich blízkého sociálního okolí, sankční i pozitivně motivující působení na obviněného a dosažení satisfakce poškozeného. Současně tyto formy postihu trestné činnosti vytvářejí podmínky pro urychlení, zjednodušení a zhospodárnění trestního řízení, omezují institucionální zásahy do života obviněného a ve společenském zájmu přispívají k prevenci kriminality.

Platná právní úprava *alternativních způsobů řízení, alternativ k potrestání a alternativních trestů* umožňuje podle okolností případu volbu mezi několika různými procesními postupy a různě přísnými sankcemi.

(Alternativní řešení trestních věcí v praxi, C.H.Beck, 2000)

Alternativy v trestním právu hmotném

Vyjdeme-li z toho, že univerzálním trestem je v našem trestním právu trest odnětí svobody, neboť neexistuje žádný typ trestných činů, za který by nebylo možno tento trest uložit, pak alternativami k němu jsou všechny ostatní tresty nespojené s bezprostředním odnětím svobody, které je možno uložit samostatně (tedy aniž by musel být současně uložen nepodmíněný trest odnětí svobody) .

§14 Tr. Zákoníku 20110 ve znění zákona č.306/2009 Sb.

(1) Trestné činy se dělí na **přečiny a zločiny**

(2) **Přečiny** jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby 5 let

(3) **Zločiny** jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

Některé trestné činy lze však řešit i bez uložení jakéhokoliv trestu. Mezi takové alternativy k potrestání patří podle českého trestního zákona v oblasti trestního práva hmotného především jednotlivé formy upuštění od potrestání.

Právní úprava institutu *upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení nebo zabezpečovací detence* je obsažena v ustanovení § 47 TrZ.

Upuštění od potrestání je specifickým případem trestněprávní reakce na trestný čin. Lze jej využít za situace, kdy je trestní věc projednána v hlavním líčení, pachatel uznán vinným a k naplnění účelu trestního zákona není třeba uložit trest.

Do kategorie alternativ v trestním právu hmotném patří též sankce a reakce státu na spáchaný trestný čin, které obsahují prvky probace a specificky pak probačního dohledu. V platné právní úpravě tak nalezneme další institut *podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody s dohledem* (§84 a TrZ). Další alternativou k výkonu trest odnětí svobody ve věznici je *podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, popř.s dohledem* podle § 88,§89 TrZ.

K dalším alternativní trestům, které je možno uložit za spáchané přečiny je *trest obecně prospěšných prací* § 62 TrZ, *trest domácí vězení* §60, *peněžitý trest* §67 TrZ, *zákaz činnosti* §73, *propadnutí věci nebo jiného majetku* § 70 TrZ, , *vyhoštění* §80 TrZ, *zákaz pobytu* §75 TrZ a *trest ztráty čestných titulů a vyznamenání a ztrátu vojenské hodnosti* §78, *zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce* §§76,77, .

Trest obecně prospěšných prací

Trest obecně prospěšných prací, který byl do trestního zákona zařazen novelou č. 152/1995 Sb. s účinností od 1.1. 1996, a to jako další samostatný druh trestu, který měl být významnou alternativou trestu odnětí svobody. Právní úprava OPP byla významně novelizována zákonem č. 265/2001 Sb., která s účinností od 1.1. 2002 pozměnila formulaci alternativního charakteru tohoto trestu tak, že zde již není vymezení trestu OPP vůči vykonanému trestu odnětí svobody, ale citované ustanovení obsahuje podmínku, že k dosažení účelu trestu není třeba uložení jiného druhu trestu než právě trestu OPP.

Dále se novelou rozšířil okruh nevýdělečných subjektů, v jejichž prospěch lze trest OPP vykonávat.

Nově také byla uložena povinnost při ukládání trestu OPP přihlížet vedle zdravotního stavu ke stanovisku pachatele k možnosti uložení tohoto trestu.

Zákonné předpoklady, při jejichž existenci může soud uložit pachateli trestného činu trest obecněprospěšných prací, vymezuje § 62 odst. 1 TrZ kumulativně takto:

§ 62 Obecně prospěšné práce

(1) Soud může uložit trest obecně prospěšných prací, odsuzuje-li pachatele za přečin; jako samostatný trest může být trest obecně prospěšných prací uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.

(2) Soud trest obecně prospěšných prací zpravidla neuloží, jde-li o pachatele, kterému byl trest obecně prospěšných prací v době tří let předcházejících uložení tohoto druhu trestu přeměněn na trest odnětí svobody podle [§ 65](#) odst. 2.

(3) Trest obecně prospěšných prací spočívá v povinnosti odsouzeného provést ve stanoveném rozsahu práce k obecně prospěšným účelům spočívající v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných činnostech ve prospěch obcí, nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, které se zabývají vzděláním a vědou, kulturou, školstvím, ochranou zdraví, požární ochranou, ochranou životního prostředí, podporou a ochranou mládeže, ochranou zvířat, humanitární, sociální, charitativní, náboženskou, tělovýchovnou a sportovní činností. Práce nesmí sloužit výdělečným účelům odsouzeného.

§ 63 Výměra trestu obecně prospěšných prací

(1) Trest obecně prospěšných prací může soud uložit ve výměře od 50 do 300 hodin.

(2) Soud může uložit pachateli na dobu trestu i přiměřená omezení a přiměřené povinnosti uvedené v [§ 48](#) odst. 4 směřující k tomu, aby vedl řádný život; zpravidla mu též uloží, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou přečinem způsobil.

(3) Jde-li o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých, může soud v zájmu využití výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů uložit, a to samostatně nebo vedle přiměřených omezení a přiměřených povinností uvedených v [§ 48](#) odst. 4, též některá z výchovných opatření uvedených v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže za obdobného užití podmínek stanovených pro mladistvé.

§ 64 Stanovisko pachatele a jeho zdravotní způsobilost

Při ukládání trestu obecně prospěšných prací přihlédně soud ke stanovisku pachatele, k jeho zdravotnímu stavu a k možnosti uložení tohoto trestu. Trest obecně prospěšných prací neuloží, je-li pachatel zdravotně nezpůsobilý k soustavnému výkonu práce.

§ 65 Výkon trestu obecně prospěšných prací

(1) Obecně prospěšné práce je odsouzený povinen vykonat osobně a bezplatně ve svém volném čase nejpozději do **dvou let** ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu. Do této doby se nezapočítává doba, po kterou odsouzený

a) nemohl obecně prospěšné práce vykonávat pro zdravotní nebo zákonné překážky, nebo
b) byl ve vazbě nebo vykonával trest odnětí svobody.

(2) Jestliže pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu obecně prospěšných prací nevede řádný život, vyhýbá se nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu obecně prospěšných prací, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest, může soud přeměnit, a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest obecně prospěšných prací nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody a rozhodnout zároveň o způsobu jeho výkonu; přitom každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací se počítá za jeden den odnětí svobody.

(3) Výjimečně může soud vzhledem k okolnostem případu a osobě odsouzeného ponechat trest obecně prospěšných prací v platnosti nebo prodloužit dobu výkonu tohoto trestu až o šest měsíců, i když odsouzený zaviněně přičinil k přeměně trestu podle odstavce 2, a

a) stanovit nad odsouzeným na dobu výkonu trestu nebo jeho zbytku dohled,
b) stanovit odsouzenému na dobu výkonu trestu nebo jeho zbytku dosud neuložená přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti uvedené v [§ 48](#) odst. 4, nebo
c) stanovit odsouzenému na dobu výkonu trestu nebo jeho zbytku některé z výchovných opatření podle [§ 63](#) odst. 3, je-li ve věku blízkém věku mladistvých.

Na výkon dohledu se užije obdobně [§ 49 až 51](#).

(4) Na pachatele, kterému byl uložen trest obecně prospěšných prací, se hledí, jako by nebyl odsouzen, jakmile byl trest vykonán nebo bylo od výkonu trestu nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Výkon trestu obecně prospěšných prací

§ 335 Obecné ustanovení

Trest obecně prospěšných prací odsouzený vykonává v obvodu okresního soudu, ve kterém bydlí. Se souhlasem odsouzeného může být trest vykonáván i mimo tento obvod.

Nařízení výkonu trestu

§ 336

(1) Jakmile se rozhodnutí, podle něhož se má vykonat trest obecně prospěšných prací, stane vykonatelným, předseda senátu zašle jeho opis probačnímu úředníkovi.

(2) O druhu a místě výkonu obecně prospěšných prací rozhodne okresní soud, který trest obecně prospěšných prací uložil, na návrh probačního úředníka. Probační úředník v návrhu vychází z potřeby výkonu těchto prací v obvodu okresního soudu, ve kterém odsouzený bydlí, a přihlíží k tomu, aby odsouzený trest vykonával co nejbližší místu, kde bydlí; při stanovení druhu a místa výkonu obecně prospěšných prací postupuje v součinnosti se střediskem Probační a mediační služby v obvodu soudu, ve kterém má být trest obecně prospěšných prací vykonáván. Má-li být trest obecně prospěšných prací vykonáván mimo obvod okresního soudu, ve kterém odsouzený bydlí, je součástí návrhu probačního úředníka také písemný souhlas odsouzeného s tímto výkonem.

(3) V rozhodnutí podle odstavce 2 soud odsouzeného zároveň poučí o jeho povinnosti dostavit se do 14 dnů od oznámení tohoto rozhodnutí na středisko Probační a mediační služby v obvodu okresního soudu, v němž má být trest obecně prospěšných prací vykonán, za účelem projednání podmínek výkonu trestu obecně prospěšných prací a o jeho povinnosti dostavit se v den stanovený probačním úředníkem pověřeným kontrolou nad výkonem tohoto trestu na obecní úřad nebo instituci, u nichž má obecně prospěšné práce vykonávat, za účelem nástupu výkonu trestu. Zároveň jej upozorní na následky nesplnění těchto povinností.

(4) O rozhodnutí podle odstavce 2 vyrozumí soud po nabytí jeho právní moci středisko Probační a mediační služby v obvodu okresního soudu, ve kterém má být trest obecně prospěšných prací vykonán, a zároveň pověří opatřením probačního úředníka činného v obvodu tohoto soudu kontrolou nad výkonem trestu obecně prospěšných prací.

(5) O změně druhu a místa výkonu obecně prospěšných prací rozhodne okresní soud, který trest obecně prospěšných prací uložil, na návrh odsouzeného nebo probačního úředníka provádějícího kontrolu nad výkonem trestu obecně prospěšných prací. O tomto rozhodnutí vyrozumí soud po nabytí jeho právní moci středisko Probační a mediační služby v obvodu okresního soudu, ve kterém má být trest obecně prospěšných prací nebo jeho zbytek vykonán, a zároveň pověří opatřením probačního úředníka činného v obvodu tohoto soudu kontrolou nad výkonem trestu obecně prospěšných prací.

(6) Při projednání podmínek výkonu trestu obecně prospěšných prací, stanovení dne nástupu jeho výkonu a při výkonu kontroly tohoto trestu postupuje probační úředník pověřený kontrolou výkonu trestu obecně prospěšných prací v součinnosti s příslušným obecním úřadem nebo institucí, u nichž jsou obecně prospěšné práce vykonávány.

§ 337

Nesplní-li odsouzený povinnosti stanovené v [§ 336](#) odst. 3, nebo bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu obecně prospěšných prací, zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest nebo jinak maří výkon tohoto trestu, probační úředník pověřený kontrolou nad výkonem tohoto trestu nebo jeho prostřednictvím obecní úřad nebo instituce, u nichž jsou obecně prospěšné práce vykonávány, tuto skutečnost bezodkladně sdělí soudu, který výkon trestu nařídil. Rovněž soudu bez odkladu sdělí, kdy odsouzený uložený trest obecně prospěšných prací vykonal.

§ 338

(1) Považuje-li soud výchovné spolupůsobení zájmového sdružení občanů za prospěšné, postupuje přiměřeně podle [§ 329](#).

(2) Obecní úřady a obecně prospěšné instituce sdělují své požadavky na vykonání obecně prospěšných prací středisku Probační a mediační služby v obvodu okresního soudu, ve kterém mají být obecně prospěšné práce prováděny. Zároveň jsou povinny mu sdělit každou podstatnou změnu týkající se takového požadavku, aby středisko mělo průběžný přehled o potřebě těchto prací. Probační úředník informuje soud na jeho žádost o potřebě obecně prospěšných prací v požadovaném obvodu.

(3) Při získávání požadavků na provedení obecně prospěšných prací vhodných pro odsouzené a při výkonu trestu obecně prospěšných prací probační úředník pověřený kontrolou nad výkonem trestu obecně prospěšných prací spolupracuje s obcemi a s obecně prospěšnými institucemi a provádí úkony směřující k tomu, aby obviněný vedl řádný život.

§ 339 Odklad a přerušení výkonu trestu

(1) Předseda senátu na potřebnou dobu odloží nebo přeruší výkon trestu obecně prospěšných prací, jestliže z lékařských zpráv předložených odsouzeným nebo vyžádaných s jeho souhlasem vyplývá, že v důsledku přechodného zhoršení zdravotního stavu není odsouzený schopen trest vykonat.

(2) Výkon trestu obecně prospěšných prací na těhotné ženě a matce novorozeného dítěte předseda senátu odloží nebo přeruší na dobu jednoho roku po porodu.

(3) Z jiných důležitých důvodů může předseda senátu výkon trestu obecně prospěšných prací odložit na dobu nejvýše tří měsíců ode dne, kdy rozhodnutí, kterým byl tento trest uložen, nabylo právní moci.

(4) Pominou-li důvody odkladu nebo přerušení, předseda senátu odklad nebo přerušení odvolá.

(5) Doba, po kterou byl výkon trestu obecně prospěšných prací odložen nebo přerušen, se nezapočítává do lhůty jednoho roku, v níž má být trest vykonán.

(6) Proti rozhodnutí podle odstavců 1 až 4 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

§ 340 Odklad a přerušení výkonu trestu u vojáků

(1) Předseda senátu odloží nebo přeruší výkon trestu obecně prospěšných prací, je-li odsouzený povolán k výkonu vojenské činné služby.

(2) Ustanovení [§ 339](#) odst. 4 a 5 se užije obdobně též u odsouzených, jimž byl výkon trestu odložen nebo přerušen podle odstavce 1.

(3) Proti rozhodnutí podle odstavců 1 a 2 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

§ 340a Upuštění od výkonu trestu

(1) Předseda senátu upustí od výkonu trestu obecně prospěšných prací nebo jeho zbytku, jestliže je odsouzený v důsledku změny svého zdravotního stavu dlouhodobě neschopen tento trest vykonat.

(2) Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

§ 340b Přeměna trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody

(1) O přeměně trestu obecně prospěšných prací nebo o přeměně jeho zbytku v trest odnětí svobody, jakož i o ponechání trestu obecně prospěšných prací v platnosti při stanovení dohledu nebo dalších dosud neuložených přiměřených omezení, přiměřených povinností nebo případně výchovných omezení, rozhodne bez zbytečného odkladu předseda senátu na návrh probačního úředníka pověřeného kontrolou nad výkonem tohoto trestu nebo na návrh obecního úřadu nebo instituce, u nichž jsou obecně prospěšné práce vykonávány, podaný prostřednictvím tohoto probačního úředníka, nebo i bez takového návrhu ve veřejném zasedání. O těchto rozhodnutích předseda senátu vyrozumí středisko Probační a mediační služby v obvodu soudu, v němž je trest obecně prospěšných prací vykonáván.

(2) Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

Zákon č. 140/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Druhy prací, které jsou náplní výkonu trestu obecně prospěšných prací, musí v každém jednotlivém případě splňovat podmínku obecné prospěšnosti. (*Sotolář a kol.: Alternativní řešení trestních věcí v praxi. C.H.Beck, 2000, s.320*). Proto také zákon vymezuje okruh

subjektů, v jejichž prospěch mohou být práce prováděny. Tyto činnosti zároveň zákon vymezuje tak, že je lze provádět ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných společností, které se zabývají vzděláváním a vědou, kulturou, školstvím, ochranou zdraví, požární ochranou, ochranou životního prostředí, podporou a ochranou mládeže, ochranou zvířat, humanitární, sociální, charitativní, náboženskou, tělovýchovnou a sportovní činností. (§45 odst.3 TrZ)

Domácí vězení

§ 60 Domácí vězení

(1) Soud může uložit trest domácího vězení až na dvě léta, odsuzuje-li pachatele přečinu, jestliže

a) vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele, lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a to popřípadě i vedle jiného trestu, a b) pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese.

(2) Jako samostatný trest může být trest domácího vězení uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.

(3) Nestanoví-li soud v rozsudku jinak, trest domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se v určeném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 20.00 hodin do 05.00 hodin, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení v důsledku jeho onemocnění; zdravotnické zařízení je povinno na vyžádání orgánu činného v trestním řízení mu tuto skutečnost sdělit. Soud může odsouzenému povolit navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna.

(4) Soud může uložit pachateli na dobu výkonu tohoto trestu přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 směřující k tomu, aby vedl řádný život; zpravidla mu též uloží, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil.

(5) Jde-li o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých, může soud v zájmu využití výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů uložit, a to samostatně nebo vedle přiměřených omezení a přiměřených povinností uvedených v § 48 odst. 4, též některá z výchovných opatření uvedených v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže za obdobného užití podmínek stanovených pro mladistvé.

§ 61 Náhradní trest odnětí svobody

(1) Ukládá-li soud trest domácího vězení, stanoví pro případ, že by výkon tohoto trestu byl zmařen, náhradní trest odnětí svobody až na jeden rok

(2) Zmařením trestu domácího vězení se rozumí nedodržení jeho podmínek stanovených v § 60 odst. 3 až 5; v takovém případě soud rozhodne o výkonu celého náhradního trestu odnětí svobody a zároveň stanoví i způsob jeho výkonu.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Oddíl třetí: Výkon trestu domácího vězení

§ 334a Nařízení výkonu trestu domácího vězení

(1) Jakmile se rozhodnutí, podle něhož se má vykonat trest domácího vězení stalo vykonatelným, předseda senátu zašle odsouzenému nařízení výkonu tohoto trestu, v kterém určí

a) počátek výkonu tohoto trestu a

b) místo výkonu tohoto trestu.

(2) Počátek výkonu trestu domácího vězení stanoví předseda senátu tak, aby si odsouzený mohl obstarat své záležitosti.

(3) Místo výkonu trestu stanoví předseda senátu v obydlí odsouzeného v místě trvalého pobytu nebo v místě, kde se odsouzený zdržuje, a to s přihlédnutím k jeho osobním a rodinným poměrům; je-li odsouzený zaměstnán, přihlédne i k místu výkonu zaměstnání a k možnostem dopravy do zaměstnání.

§ 334b Kontrola výkonu trestu domácího vězení

Kontrolu výkonu trestu domácího vězení zajišťuje Probační a mediační služba ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému, který umožňuje detekci pohybu odsouzeného nebo namátkovou kontrolou prováděnou probačním úředníkem; za tímto účelem je odsouzený povinen probačnímu úředníkovi umožnit vstup do místa výkonu trestu.

§ 334c Nedodržování podmínek výkonu trestu domácího vězení

Nedodržuje-li odsouzený stanovené podmínky domácího vězení a uložená přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, sdělí tuto skutečnost provozovatel elektronického kontrolního systému nebo probační úředník vykonávající kontrolu bezodkladně soudu, který výkon trestu nařídil.

§ 334d Odklad a přerušení výkonu trestu domácího vězení

(1) Předseda senátu může z důležitých důvodů na potřebnou dobu odložit nebo přerušit výkon trestu domácího vězení.

(2) Pominou-li důvody odkladu nebo přerušení, předseda senátu odklad nebo přerušení odvolá.

(3) Doba, po kterou byl výkon trestu domácího vězení odložen nebo přerušen, se nezapočítává do doby výkonu trestu.

(4) Proti rozhodnutí podle odstavců 1 a 2 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

§ 334e Změna trestu domácího vězení

(1) Na návrh odsouzeného, státního zástupce nebo probačního úředníka nebo i bez takového návrhu rozhodne předseda senátu z důležitých důvodů o změně místa výkonu trestu domácího vězení, doby, kdy se zde má odsouzený zdržovat, a přiměřených omezení a přiměřených povinností stanovených odsouzenému; přitom nesmí v neprospěch odsouzeného změnit počet hodin v týdnu, po které se má odsouzený zdržovat v obydlí, a rozsah přiměřených omezení a přiměřených povinností. O změně trestu domácího vězení rozhodne předseda senátu bez zbytečného odkladu i po vykazání ze společného obydlí podle jiného právního předpisu.

(2) Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

§ 334f Upuštění od výkonu trestu domácího vězení

- (1) Ministr spravedlnosti může upustit od výkonu trestu domácího vězení nebo jeho zbytku, jestliže odsouzený byl nebo má být vydán do ciziny nebo předán jinému členskému státu Evropské unie na základě evropského zatýkacího rozkazu.
- (2) Soud může upustit od výkonu trestu domácího vězení nebo jeho zbytku, jestliže odsouzený byl nebo má být vyhoštěn.
- (3) Nedojde-li k vydání odsouzeného do ciziny, k jeho předání podle odstavce 1 nebo k vyhoštění podle odstavce 2, anebo vrátí-li se v těchto případech vydaný, předaný nebo vyhoštěný, rozhodne soud, že se trest domácího vězení nebo jeho zbytek vykoná.
- (4) Soud může upustit od výkonu trestu domácího vězení nebo jeho zbytku též tehdy, zjistí-li, že odsouzený onemocněl nevléčitelnou životu nebezpečnou nemocí nebo nevléčitelnou nemocí duševní.
- (5) Proti rozhodnutí podle odstavce 4 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

§ 334g Nařízení výkonu náhradního trestu odnětí svobody

- (1) O nařízení výkonu náhradního trestu odnětí svobody rozhodne předseda senátu na návrh probačního úředníka nebo i bez takového návrhu ve veřejném zasedání.
- (2) Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

Zákon č. 140/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Alternativy v trestním právu procesním

Od alternativ v rámci trestního práva hmotného je nutno odlišovat alternativy uvnitř systému trestního práva procesního.

K těmto alternativám lze zařadit jednotlivé typy odklonů (diversion). Tyto alternativy proces nejen urychlují, ale zároveň umožňují aktivně se účastnit procesu jak obviněné, tak poškozené.

Platné trestní právo procesní z tohoto hlediska počítá s **podmíněným zastavením trestního stíhání** (§ 307 a násl. TrŘ) a **narovnáním** (§309 a násl. TrŘ).

Zákonné podmínky pro postup dle § 307 a násl. TrŘ.:

§ 307 Podmíněné zastavení trestního stíhání

- (1) V řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, může se souhlasem obviněného soud a v přípravném řízení státní zástupce podmíněně zastavit trestní stíhání, jestliže
 - a) obviněný se k činu doznal,

b) nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě, a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

(2) V rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání se stanoví zkušební doba na šest měsíců až dva roky. Zkušební doba počíná právní mocí tohoto rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání.

(3) Obviněnému, který uzavřel s poškozeným dohodu o způsobu náhrady škody, se v rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání uloží, aby škodu v průběhu zkušební doby nahradil.

(4) Obviněnému lze též uložit, aby ve zkušební době dodržoval přiměřená omezení a povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život.

(5) Proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání může obviněný a poškozený podat stížnost, jež má odkladný účinek. Rozhodne-li o podmíněném zastavení trestního stíhání soud, má toto právo též státní zástupce.

§ 309 Narovnání

(1) V řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, může se souhlasem obviněného a poškozeného soud a v přípravném řízení státní zástupce rozhodnout o schválení narovnání a zastavit trestní stíhání, jestliže

a) obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě,

b) uhradí poškozenému škodu způsobenou trestným činem nebo učiní potřebné úkony k její úhradě, případně jinak odčiní újmu vzniklou trestným činem, a

c) složí na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžní částku určenou konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti trestného činu,

a považuje-li takový způsob vyřízení věci za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl trestným činem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům.

(2) Proti rozhodnutí podle odstavce 1 může obviněný, poškozený a v řízení před soudem i státní zástupce podat stížnost, jež má odkladný účinek.

V případě skončení trestní věci podmíněným zastavením trestního stíhání a schválením narovnání není obviněnému uložen žádný trest, proto můžeme ve vztahu k těmto procesním institutům mluvit o procesních alternativách k potrestání.

Alternativy k trestnímu právu

Alternativami k trestnímu právu se rozumí alternativy mimo jeho systém. Sem patří řešení konfliktu spojeného s trestným činem prostřednictvím **mediace**.

Co je mediace v trestním řízení?

Mediace je mimosoudní zprostředkování řešení trestního konfliktu mezi poškozeným/obětí a obviněným – pachatelem, za účasti třetí osoby - mediátora. Poskytuje oběma stranám možnost vyjádřit své pocity, očekávání a potřeby, které vznikly v souvislosti s trestnou činností. Současně umožňuje domluvit se na rychlém a přátelském způsobu náhrady škody. Účast na mediaci je pro obě strany dobrovolná.

Co může přinést mediace poškozenému/oběti?

Poškozený/oběť má příležitost vyjádřit a pojmenovat své potřeby a zájmy v souvislosti se zmírněním následků způsobených trestnou činností. Může získat důležité informace vztahující se k trestnímu řízení a především k náhradě škody. Poškozenému/oběti mediace nabízí příležitost „seznámit“ pachatele s dopady jeho jednání a domoci se tak nejen materiálního, ale i mezilidského narovnání své újmy.

Co může přinést mediace obviněnému?

Obviněný má příležitost vyjádřit své potřeby, zájmy, ale také pojmenovat své povinnosti a přijmout odpovědnost v souvislosti s náhradou jím způsobených škod. V osobním jednání s poškozeným/obětí má obviněný „příležitost“ dozvědět se, co vše svým jednáním způsobil. Může vysvětlit okolnosti svého jednání, omluvit se poškozenému a nabídnout přiměřenou náhradu škody.

Výsledky mediačního jednání může státní zástupce (soudce) zohlednit ve svém rozhodnutí. Může například zastavit trestní stíhání nebo navrhnout či schválit další alternativní opatření či sankci. V případě rozhodnutí o zastavení trestního stíhání není následkem evidence věci v rejstříku trestů obviněného.

Co může také zaznít při mediaci:

Poškozený/oběť – byl(a) jsem zraněn(a) při dopravní nehodě, byl(a) jsem napaden(a), ukradli mi kolo, vykradli mi byt, ...

Cítím:

- **křivdu**, že právě mně se to muselo stát
- **ponížení**, že jsem se stal/a obětí
- **vztek** na pachatele, že mi ublížil a dalšími následky zkomplikoval život
- **bolest**, tj. fyzickou ze zranění a psychickou z prožité zkušenosti
- **nejistotu**, zda jsem k trestnému činu nezavdal(a) nějakou příčinu
- **lítost** nad tím, co se stalo
- **obavy**, že mě to potká znovu

Chtěl(a) bych:

- **řici pachateli**, co všechno mi svým jednáním způsobil
- **slyšet vysvětlení**, omluvu...od pachatele
- **dostat odpovídající náhradu škody**
- **vyřešit** celou věc co nejdříve

Máte-li zájem řešit Vaši situaci mediací, můžete se obrátit na Probační a mediační službu ČR.

Obviněný - pachatel - způsobil(a) jsem dopravní nehodu, zranil(a) jsem někoho při rvačce, byl(a) jsem v partě, která vykradla auto (byt), ...

Cítím:

- **strach** z projednávání případu na policii (u soudu)
- **obavy**, že záznam v rejstříku trestů mi bude v budoucnu komplikovat osobní /pracovní situaci
- **lítost** nad tím, co se stalo
- **potřebu** vysvětlit důvody svého jednání
- **potřebu** omluvit se a odčinit to, co jsem spáchal(a).

Chtěl(a) bych:

- **omluvit se poškozenému** a vysvětlit mu, jak a proč ke všemu došlo
- **nahradiť** vzniklou škodu
- **vyřešit** celou věc co nejdříve
- **ukázat** svým aktivním přístupem, že mi záleží na řešení celé situace

Máte-li zájem vyřešit Vaši situaci mediací, můžete se obrátit na pracovníky Probační a mediační služby ČR.

Jak probíhá mediační jednání?

Mediace má podobu setkání obviněného s poškozeným/obětí za účasti mediátora, který plní roli nestranného prostředníka. Společnému jednání obvykle předchází individuální rozhovory s poškozeným/obětí a obviněným. Smyslem a účelem mediačního jednání je přispět ke zmírnění následků trestného činu pro poškozeného/oběť a motivovat obviněného k převzetí odpovědnosti za škody, které svým jednáním způsobil. Mediátor umožňuje oběma stranám, aby vyjádřily své názory, potřeby a zájmy v rámci daného trestního případu. Mediační jednání může vyústit ve společnou dohodu o urovnání konfliktu a náhradě škody. Ta pak slouží jako podklad pro rozhodování státního zástupce nebo soudce.

Kdo se může obrátit na PMS ČR?

Pracovníky PMS ČR mohou kontaktovat poškození/oběti, obvinění, jejich příbuzní, státní zástupci, soudci, kurátoři pro mládež i pro dospělé, obhájci, policisté a všichni ti, kdo jsou nějakým způsobem trestným činem dotčeni.

Mediací v trestním právu rozumíme proces mimosoudního zprostředkování alternativního řešení trestních věcí cíleně zaměřený na řešení trestního sporu mezi obviněným a poškozeným (§2 odst. 2 zákona č.257/2001 Sb., o Probační a mediační službě).

Samotný mediační proces není upraven žádným právním předpisem a neřeší otázku viny a trestu ve smyslu trestněprávním. Výsledky mediace však trestněprávní význam mají. V případě, že se v rámci mediace uzavře dohoda mezi obviněným a poškozeným může být naplněn jeden ze zákonných předpokladů pro schválení narovnání nebo pro podmíněné zastavení trestního stíhání, nebo k ní může soud přihlídnout jako k projevu účinné snahy po nápravě pachatele a jeho lítosti nad spáchaným trestným činem.

Literatura

- ÚZ Úplné znění – Trestní předpisy, podle stavu k 1.1.2012,
Štern, P.: Probace a mediace. Portál, Praha 2010.
Kraus, B.: Prostředí, člověk, výchova. Paido, Brno 2001
Matoušek, O.: Metody a řízení sociální práce. Portál, Praha 2003.
Ronenová, T.: Psychologická pomoc dětem v nesnázích. Portál, Praha 2000.
Špatenková N.: Krozová intervence pro praxi. Grada, Praha 2004.
-
- Čáp, J.: Psychologie pro učitele. SPN, Praha, 1987.
Čermák, I.: Lidská agrese a její souvislosti. Žďár nad Sázavou, Fakta, 1998.
Edelsberger, L. a kol.: Defektologický slovník. H&H, Praha, 2000.
Hartl, P.: Psychologický slovník. Budka, Praha, 1994.
Helus, Z.: Sociální psychologie pro učitele I. UK, Praha, 1992.
Hort, Vl., Hrdlička, M., Kocourková, J., Malá, E. a kol.: Dětská a adolescentní psychiatrie. Portál, Praha, 2000.
Hrčka, M.: Sociální deviace. Sociologické nakladatelství, Praha, 2001.
Jedlička, R., Kořa, J.: Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže. UK, Praha, 1998.
Kolář, M.: Bolest šikanování. Portál, Praha, 2001.
Kondáš, O.: Klinická psychológia. Osveta, Martin, 1980.
Koukolík, F.: Mozek a jeho duše. Makropulos, Praha, 1997.
Marhounová, J., Nešpor, K.: Alkoholici, feťáci a gambleři. Empatie, Praha, 1995.
Mečíř, J.: Základy obecné a speciální psychiatrie. SPN, Praha, 1985.
Mezinárodní klasifikace nemocí. 10. revize. Psychiatrické centrum, Praha, 1992.
Nešpor, K., Csémy, L.: Alkohol, drogy a vaše děti. Sportpropag, Praha, 1997.
Říčan, P., Krejčířová, D.: Dětská klinická psychologie. Grada, Praha, 1995.
Smolík, P.: Duševní a behaviorální poruchy. MAXDORF s. r. o., Praha, 1996.
Šmahel, I., Řezáč, J.: Psychologická praktika. Brno, Masarykova univ., 1996, str. 37.
Výrost, J., Slaměník, I.: Sociální psychologie. Praha, ISV, 1997.
- Šámal, Púry, Sokolář.: *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*, C.H.Beck, 2000
-

Další doporučená literatura

- Kondáš, O. a kol.: Psychoterapia a reedukácia. Osveta, Martin, 1989.
Koukolík, F., Dřtilová, J.: Zlo na každý den. Galén, Praha, 2001.
Křivohlavý, J.: Psychologie zdraví. Portál, Praha, 2001.
Matoušek, O., Kroftová, A.: Mládež a delikvence. Portál, Praha, 1998.
Nakonečný, M.: Motivace lidského chování. Academia, Praha, 1996.
Nakonečný, M.: Lidské emoce. Academia, Praha, 2000.
Nešpor, K., Csémy, L., Pernicová, H.: Zásady efektivní primární prevence. Sportpropag, Praha, 1999.
Vágnerová, M.: Psychologie pro pomáhající profese. Portál, Praha, 1999.
Říčan, P., Krejčířová, D.: Dětská klinická psychologie. Grada, Praha, 1995.